

TIO LYRIKER

STIG CARLSON recenserar
i denna lyrikkrönika tio
svenska diktsamlingar.

OM ETT LANDS kulturnivå skulle avläsas i litterär aktivitet är det tänkbart att poängsiffran för Sveriges vidkommande skulle bli ganska hög. Det skrivs ofantligt mycket i detta land, inte minst lyrik. Antalet diktsamlingar per år ligger en bra bit över hundra-talet, tidningar och tidskrifter ägnar stort utrymme åt att behandla lyriska nyheter — och varje säsong brukar det dyka upp någon ny diktsamling, som konkurrerar i de stora soppagetalen på över 20 000 ex.

Men det är givetvis ändå en galen mätare och låt oss inte överdriva den betydelse lyrikskrivandet och -läsandet kan ha. Det är många andra faktorer som spelar in och över huvud taget är nog mätbarheten diskutabel. Vi vet inte mycket om vad som händer med en person som läser lyrik; a t t något händer kan vi hoppas på. En överraskande tanke, en ny bild, ett språng mellan det okändas ytterligheter, ett ord som tänder, en rad som drabbar. Vad som sedan händer — ja, det beror på läsaren själv.

■ Av höstens diktsamlingar har *Nils Ferlins* postumt utgivna "En gammal cylinderhatt" (Bonniers) nått den största spridningen. Ett år efter skaldens död har hans litterära kvarlåtenskap samlats i en volym som på inget sätt förändrar den bild vi redan har av denne språkets mästare. Han är sig lik i allt, i sitt vemod och sin melankoli, i sin miss-tröstan om världens möjligheter att läka sig själv. Nu som förr talar han om den enskilda lilla människan, som kränger omkring i ekorrhjulet och biter sig själv i svansen. Om hemlöshet och rådvillhet i världen handlar dessa dikter, som nästan alltid är gripande och äkta. Ibland går väl verspositivet på tomgång och banaliteten sitter och lurar, men t o m det blir uthärdligt när det gäller Ferlin. Han visste mycket om vilket äventyr det är att vara människa och känna fästena vackla och foten slinta.

■ Verser mättade med tungt allvar och sträng medvetenhet har *Erik Blomberg* fyllt sin första diktsamling på tjugo år med — "Öppna er, ögon" (Norstedts). Det står alltmåra klart att Erik Blomberg är en av sin generations allra största lyriker, alltför länge placerad i skymundan av Pär Lagerkvist. Hans disciplin är järnhård, hans tanke skarp som en klinga. Här tillåts inget känsloljöl, ingen veklagan över ogünstiga öden. Tanken spränger sin djärva bana genom lättjan och grumset — "allt är nytt under solen", säger han i polemik mot dem som menar att kaos är detsamma som stillastående. Tidens makter orkar vi med endast om vi tränger igenom skalet av slentrian och accepterar vår egen vilja:

*Frukta ej livet, ej döden,
snart är ditt stoft förbytt,
snart skall du flyga med vinden
för att födas på nytt.*

Det finns i Blombergs hela diktning en omutlig konsekvens: att ständigt försvara livet mot dem som ödslar bort det i förintelsens tjänst. Det gamla avhånade begreppet humanism lever starkare i Blombergs poesi än någon annanstans i svensk litteratur just nu.

■ *Gunnar Ekelöf* — den ständige revoltören mot konventioner och vanor, den spekulative relativisten — har lagt fram sin debutdiktsamling "Sent på jorden" från 1932 (Bonniers) och försett den med ett appendix 1962 och en ny stor diktsvit kallad "En natt vid horisonten". Den boken är ett äventyr i mer än en bemärkelse, först och främst ett generationsdokument tretti år efteråt, men också en positionsbestämmelse 1962. Asikten att det är sent på jorden har han inte behövt revidera, den är nog tvärtom starkare nu än då. Till det nya och oerhörda hör insikten om att nästan allting kan vara sin egen motsats, byta plats med vartannat utan att mönstret egentligen skulle nämnvärt förändras. Det dubbla livet har Ekelöf talat om

många gånger tidigare, men aldrig med sådan skärpa som i dessa texter. Det gäller först och sist att bli lik sig själv! Det svåraste av allt... Trettitalsrevolten har kvar sitt bett, kan väl aldrig mildras. Vad vi själva kan göra är att med författaren bli delaktiga av en vision av det vanvett som rider genom världen. Kan förtvivlan vara vacker? Läs Ekelöf och kontrollera själv, det är det enda råd jag kan ge.

■ Med några diktsamlingar utgivna 1947–52 skrev *Matts Rying* in sin profil i svensk litteratur. Så tystnade han och blev kulturjournalist i Roster i Radio. Nu återkommer han med en vacker diktsamling, som han kallat "Midnattsmässa" (Rabén & Sjögren) och den boken tillhör de lyriska glädjämna denna höst. Rying har ett finslipat språk och han tar endast upp angelägna motiv, grupperade kring en erfarenhetsmassa späckad av kritiska värderingar. Antingen han skriver om etruskiska fragment, om en jazzpersonlighet som Billie Holiday, om döds-lägeret Auschwitz eller tolkar en kärleksupplevelse, känner man hans intensitet slå igenom språket. Hans formuleringar har räckvidd och bärkraft.

■ "Jag tror inte på gud enkelhet", säger *Sten Hagliden* i "Klackjärn, klockjärn" (Norstedts). Han förnekar alltså inte komplikationen, väljer ingen genväg udenom, men tvingar sig själv in i en brottning med orden och motiven. Hans motiv är "låga", ingenting är för enkelt för poesin. Den kan handla om en fotskrapa... Det finns något som heter inoms vind, den vill han följa och vara trogen:

*Men det som flyr ur fångslet
utan att bräcka järnen,
det som aldrig blir fånge,
än svalkande inom dig
är fjärmast fjärran,
det som lyfter blodat vingdun
och sargade blad
vinden inom dig.*

Det är någonting som håller att slita på.

■ Den formella behärsksningen hos *Johannes Edfelt* är många gånger intygad och den sätter också sin prägel på hans senaste bok, "Insyn" (Bonniers). Ibland kan man kanske tycka att Edfelt sträcker denna behärsksning så långt att spontaniteten blir lidande, men det är nog bara en synvilla. Han har gjort den språkliga koncentrationen till ett konstnärligt medel och därför blir också hans lyrik alldeles ovanligt lite känslösam. Ändå ger hans dikter ofta en paradoxal befrielsekänsla. Ur tystnadens år lösgör sig rösten och talar om insyn och överblick och sommarens orgel tonar genom en park av heraldiska träd. Långt bortom alla frågor om mål och mening finner han ett själens Delfi, ett kastaliskt ljus som utestänger tidningsrubriker, radio och telefon. Verklighetsflykt! Nej, så enkelt är det inte. De kontakter han söker på det inre planet står i förbund med livets egna krafter, det som gör tillvaron uthärdlig.

■ Det väckte stort uppseende när *Olof Lagercrantz* i somras publicerade en dikt om dagen i inemot en månad i den tidning där han är chefredaktör. I omredigerat skick kommer nu dikterna i samlingen "Linjer" (Wahlström & Widstrand) och de gör nog ett starkare intryck lästa från vita boksidor än vad de gjorde på de larmande tidningssidorna. Lagercrantz har haft ett behov av att rannsaka sig själv och sina ställningstaganden och dessa dikter blir därför mestadels ett slags själsprotokoll. Mycket av den gamla rekvisitan har han lämpat över bord, kvar står en summa av tvivel och tvekan. Vackerheterna har han gjort upp med; det som nu återstår är ett räknestycke, som inte stämmer utan paradis. "Ett stort / och mäktigt värde måste till där sorg / ej finns ej heller törst och hunger / om smärtans bly skall kunna vägas upp." Hur detta värde ska vara beskaffat ger han inget bestämt besked om, men kanske är det ett hus i världen

Fortsa sid 44